

УДК 007 : 304 : 004.9

ВИКОРИСТАННЯ В ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ МОВЛЕННІ НАЖИВО РІЗНИХ ВАРІАНТІВ ПРИЙМЕНИКОВО-ВІДМІНКОВИХ ФОРМ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КЕРУВАННЯМ

Анатолій Капелюшний

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Генерала Чупринка, 49, 79001, Львів, Україна*

У статті проаналізовано особливості обрання варіантів прийменниково-відмінкових форм керування під час мовлення телевізійних журналістів у прямому ефірі, помилки у використанні конструкцій з прийменниками “по”, “на”, “в (у)”, “про”, “згідно з”, “за”, способи уникнення цих помилок, шляхи вироблення відповідних рекомендацій тележурналістам.

Ключові слова: телебачення, прямий ефір, тележурналіст, мовлення телевізійних журналістів, керування, прийменниково-відмінкові форми керування, прийменники, обрання варіантів форм керування, помилки.

І в навчальному процесі на факультеті журналістики, і в практиці роботи телевізійних журналістів (бо трудові колективи телевізійних каналів – це часто в недавньому минулому студентські академгрупи) виникла низка упереджень щодо помилок у використанні тих чи тих форм, пов'язаних з керуванням. Зокрема, коли йдеться про керування, то найбільше впадають в око випадки відмінкових форм керування без прийменників на кшталт “дякую тебе” чи “сповнений чим”. Проте наші дослідження показали, що значно більше випадків неправильного обрання варіантів форм керування припадає на прийменниково-відмінкові його форми. Ми простежили це впродовж двох років: з 1 січня 2010 року до 31 грудня 2011 року. Не можна вважати нашу вибірку цілком репрезентативною, оскільки наш моніторинг не стосувався суцільного перегляду одного чи декількох конкретних телеканалів, однак вона дає достатнє уявлення про специфіку використання в телевізійному мовленні наживо різних варіантів прийменниково-відмінкових форм, пов'язаних з керуванням. Ми провадили спостереження за всіма українськими телевізійними каналами, приділяючи особливу увагу тим з них, на яких є саме передачі наживо: це Перший національний (УТ-1), УТР, ТВі, 5-й канал (5-й), канал “24” (24), 1+1, 2+2, а до перейменування канал “Кіно”, Львівське телебачення ЛОДТРК (ЛТБ), Львів ТБ (Льв. ТБ), ЗІК, НТА, Новий канал (Н), ТРК “Люкс” (Л), Футбол (Ф), Інтер (І), ТРК “Ера” (Е), ТРК “Україна” (У), СТБ, ICTV, Український бізнес-ресурс (UBR), а також Star TV (St. TV). До нашої картотеки помилок за цей час потрапило 511 неправильно обраних варіантів форм

керування у прямому ефірі, з них 177 випадків відмінкових форм керування без прийменників і 334 – прийменниково-відмінкових форм керування. Отже, доходимо висновку, що саме останнім варто приділити пильнішу увагу й під час навчання на факультеті журналістики, й у практиці прямоефірного телевізійного мовлення.

Систему прийменниково-відмінкових форм керування розглядали І. Р. Вихованець [1], К. Г. Городенська [3], К. Ф. Шульжук [8], П. С. Дудик [4], Г. Й. Волкотруб [2]. Проте в кожному з досліджень порушено лише окремі аспекти проблеми: І. Р. Вихованець і К. Г. Городенська зосередилися на з'ясуванні специфіки прийменникової системи української мови, П. С. Дудик і Г. Й. Волкотруб вивчали стилістичні властивості деяких варіантів форм керування, К. С. Шульжук здебільшого визначає особливості керування загалом. Крім того, лише в книжці Г. Й. Волкотруб розглянуто окремі аспекти практики використання згаданих варіантів форм керування, проте найменшою мірою в публіцистичному стилі; до того ж про це йдеться принагідно в тому розділі, який присвячено прийменникам, а не керуванню [2, с. 203-204]. Загалом же ми дотримуватимемося в цьому дослідженні найбільш точного, на наш погляд, розуміння суті поняття “керування”, яке, підтримане багатьма іншими вченими, найточніше сформулював І. Р. Вихованець: “Керування – форма (спосіб)” підрядного зв'язку, за якого опорне (головне) слово із значенням дії, процесу, стану тощо (або у широкому розумінні – із значенням власне-ознаки) вимагає залежного слова (переважно іменника) у певній відмінковій або прийменниково-відмінковій формі” [4, с. 35; див. також: 6, с. 231; 7, с. 143].

Аналізуючи частотність і характер помилок в обранні прийменниково-відмінкових форм керування, доходимо в чомусь прогнозованих, а в чомусь несподіваних висновків. Наприклад, із 334 випадків помилкового обрання таких форм керування 79 пов'язані з неправильним використанням прийменника “по”, 61 – “на”, 57 – “в (у)”, 50 – “про”, 29 – “згідно з”, 21 – “за”, 12 – “до”, 6 – “від”, 5 – “для”, по 2 – “відповідно до”, “при”, “із-за”, “повз”, по 1 – “під”, “перед”, “попри”, “над”, “з”, “об”. До прогнозованих статистичних феноменів належить найбільша кількість неправильних форм керування з прийменником “по”, велика кількість помилок у вживанні прийменників “на”, “в (у)”, “згідно з”, “за”. Проте несподівано багато помилок у вживанні прийменника “про” й несподівано мало випадків неправильного використання прийменників “відповідно до”, “при”, “із-за”. А ми у своєму посібнику з “Практичної стилістики української мови” приділяємо значну увагу конструкціям з прийменником “при”, згадуємо про “відповідно до”, “із-за” й зовсім обходимо увагою “про” [5, с. 307 – 311]. Майже те саме можна сказати й, наприклад, про посібник Г. Й. Волкотруб [2, с. 201 – 209]. Звісно, можна втішитися тим, що у вивченні на факультеті особливостей уживання низки згаданих тут прийменників досягнуто певних успіхів, проте доходимо й висновків щодо того, що деякі акценти під час розгляду згаданої теми треба змістити. Наприклад, на користь з'ясування специфіки функціонування в українській мові конструкцій з “про”.

Найчисленнішими, як ми вже згадували, є помилки в обранні варіантів форм керування в конструкціях з прийменником *по*. Здебільшого ці хиби пов'язані з неправильним відтворенням в українському тексті аналогічних конструкцій з російської мови. Їх переважно легко уникнути, замінивши

відповідними конструкціями з іншими прийменниками:

– в (у), а також безприйменниковими конструкціями зі словами на кшталт “щодня”, “щовівторка”: *Отримали можливість поспілкуватися зі своїми колегами не лише по робочих питаннях (ЛТБ. – 2010. – 1 лютого); Інформацію по цій справі депутатам надали не повністю (ТВі. – 2010. – 29 червня); По вихідним він відвідував батьків (ЗІК. – 2010. – 13 вересня); Вони їхали у Марганець по своїх справах (1+1. – 2010. – 12 жовтня); Ось пропливла принцеса, по справах біжить мушкетер (1+1. – 2010. – 30 грудня); Вони зупиняються і йдуть по справах (Л. – 2011. – 12 травня); Отримували б ліки вдома по мірі необхідності (ТВі. – 2011. – 13 травня); До вересня працюватимуть по суботам і неділям (НТА. – 2011. – 28 травня); Гуртовий продаж по системі досяг одного мільйона гривень (ЛТБ. – 2011. – 30 червня); Свідчитиме по цій справі Юрій Бойко (5-й. – 2011. – 15 серпня); “Музика для дорослих” по середам на каналі ТВі (ТВі. – 2011. – 1 вересня); Саме по середам суд розглядає цивільні позови (ТВі. – 2011. – 7 вересня); Реставрували та реконструювали лише окремі частини по мірі аварійності (ЛТБ. – 2011. – 23 вересня); “ТСН. Особливе” щодня по буднях, о вісімнадцятій нуль-нуль (1+1. – 2011. – 29 вересня); Судове засідання по кримінальній справі проти Юлії Тимошенко [титр] (ТВі. – 2011. – 11 жовтня); Тимошенко уже заарештовано по газовій справі (1+1. – 2011. – 8 грудня); Опозиціонери вирішили зустрічатися по вихідних (1+1. – 2011. – 11 грудня); Сім років ув’язнення по газовій справі (1+1. – 2011. – 23 грудня);*

– за (в деяких випадках також “з”): *Лідер регіоналів не войовничий по своїй натурі (ТВі. – 2010. – 10 лютого); Так можна констатувати по його грі в атаці (Ф. – 2010. – 25 березня); По нашим правилам кількість учасників має бути певною (1+1. – 2010. – 13 квітня); По тих обличчях, які нам показують оператори, ми можемо зробити певні висновки (Ф. – 2010. – 24 квітня); По кольору шкіри [футболіста] можете зробити висновок самі [щодо його походження] (УТ-1. – 2010. – 27 квітня); Українець переміг по очках (24. – 2010. – 22 травня); Прикраси. По них визначали заможність родини (Н. – 2010. – 12 липня); По офіційним даним моніторингу, це добре (НТА. – 2010. – 14 жовтня); Вони майже по торішньому графіку йдуть у цьому сезоні (Ф. – 2010. – 20 листопада); Те, що на них попит падає, можна сказати і по кількості браконьєрів (1+1. – 2010. – 21 грудня); Виступ кожної команди журі оцінює по п’ятибальній системі (ЛТБ. – 2011. – 21 січня); Переді мною Володимир – чоловік Андріани і по сумісництву продюсер (ЛТБ. – 2011. – 13 лютого); Богдан Тимовчак їздить по дорученню (Л. – 2011. – 12 березня); Чотири роки працює не по спеціальності (НТА. – 2011. – 16 березня); Саме по результатах цієї перевірки була порушена найгучніша справа (Л. – 2011. – 18 березня); Львівська область займає п’яте місце по рівню заборгованої зарплати (ЗІК. – 2011. – 22 березня); У попередній програмі: підйом по пожежній тривозі (1+1. – 2011. – 1 червня); Цьогоріч по урожайності Львівщина займає п’яте місце в Україні (Л. – 2011. – 12 серпня); Все повинно бути по графіку, все повинно бути чітко (2+2. – 2011. – 17 серпня); По анонімним джерелам в прокуратурі, сьогодні Тимошенко відпустять (ТВі. – 2011. – 23 серпня); Займався він вчора на тренуванні по індивідуальній програмі (ЗІК. – 2011. – 25 серпня); Державна компанія визнала себе винною по всім статтям (24. – 2011. – 4 вересня); Необхідно закуповувати газ по спотовим цінам (НТА. – 2011. – 5 вересня); По результату грає “Зоря”*

(Ф. – 2011. – 11 вересня); *Всі інші місця – по спецзапрошеннях* (Е. – 2011. – 27 вересня); *По статистичним даним не серйозна була перевага в “Баварії”* (2+2. – 2011. – 27 вересня); *Бразилія має восьму по величині економіку світу* (UBR. – 2011. – 18 жовтня); *Рахунок став 1:1 по булітам* (UBR. – 2011. – 20 жовтня); *Обидві курсували по тридцятому маршруту* (НТА. – 2011. – 1 листопада); *Далі – по номерам* (Ф. – 2011. – 12 листопада); *Десять – нуль по кутовим* (2+2. – 2011. – 19 листопада); *Вибори проводитимуться по змішаній системі* (24. – 2011. – 20 листопада); *Ми почали рух вперед по деяким показникам* (5-й. – 2011. – 22 грудня);

– з: *Принцеса виходить заміж не за принца на білому коні – за тренера по фітнесу* (Н. – 2010. – 18 травня); *Проводиться відбір на чемпіонат області по стрільбі з лука* (ЛТБ. – 2010. – 29 липня); *Цього спеціаліста по фізичній готовності залучає до збірної Олег Блохін* (І. – 2011. – 1 червня); *Будуть проводитися змагання лише по хокею* (1+1. – 2011. – 11 серпня); *Роботи по заміні асфальтного покриття на площі Ринок наближаються до завершення* (НТА. – 2011. – 9 вересня); *В принципі, він спеціаліст по матрацникам* (Ф. – 2011. – 24 вересня); *На Дванадцятому каналі транслюватиметься матч першості України по хокею* (ЛТБ. – 2011. – 30 вересня); *Вимога – повернути борги по пільгам* (UBR. – 2011. – 20 листопада); *Олександр Ранг, директор по маркетингу [титр]* (ЛТБ. – 2011. – 16 грудня); *Розпочали змагання по художній гімнастиці* (НТА. – 2011. – 16 грудня); *Причина – борг по зарплатні* (ТВі. – 2011. – 21 грудня);

– на: *Декого з глядачів учасники “Пікардійської терції” знають по іменах* (ЗІК. – 2010. – 24 вересня); *Вітчизняних олігархів світ уже знає по іменах* (1+1. – 2010. – 19 грудня); *Придбанням еколого-натуралістичного центру став лама по імені Цьомчик* (НТА. – 2011. – 8 червня); *Знати своїх учнів не тільки по прізвищу, а й по імені – нескладне завдання* (ЛТБ. – 2011. – 3 вересня); *Усю отару Іван знає по іменах* (1+1. – 2011. – 24 грудня);

– щодо: *Є плани по народній творчості, по дисертації* (5-й. – 2010. – 5 квітня); *Справа по Рубчака, 12 перебуває в суді* (Л. – 2011. – 27 лютого); *Рішення вони ухвалили на спеціальному саміті по Лівії* (ТВі. – 2011. – 11 березня); *Саме на ній лежить частина роботи по конкурсу* (НТА. – 2011. – 9 квітня); *Комісії пообіцяли надати всі необхідні документи по ринку* (НТА. – 2011. – 27 вересня); *Рішення по цим клопотанням досі немає* (ТВі. – 2011. – 1 грудня); *Переговори по новій угоді будуть* (НТА. – 2011. – 29 грудня);

– через, завдяки: *Відмовлено в реєстрації по тій же причині* (НТА. – 2010. – 9 жовтня); *Автомобіль отримав дуже добрі відгуки саме по технічній складовій* (НТА. – 2011. – 4 червня); *Віталія Дроздова по якихось причинах затримали у Мінську* (Н. – 2011. – 11 вересня).

Окремо стоїть випадок помилкового вживання конструкції з “по” при дієслові з префіксом “об-”: *Команди обмінялися по одному голу* (НТА. – 2010. – 15 березня).

Найбільшу кількість помилок, пов’язаних з використанням конструкцій із прийменником **на**, дає неправильний, скалькований з російської мови варіант керування, що передбачає місцевий відмінок замість правильного українського орудного без прийменника: *Сьогодні тести можна пройти на тій мові, якій викладалося у школі* (Е. – 2010. – 23 березня); *Ви з ним на одній мові могли розмовляти* (Ф. – 2010. – 5 травня); *Вивчити її на одинадцяти мовах*

неможливо (Н. – 2010. – 10 червня); Найскладніше на чужій мові розмовляти (Н. – 2010. – 18 червня); Посол привітання з перемогою своєї збірної приймав на усіх мовах (ICTV. – 2010. – 17 липня); Це на українській означає: “Вітаємо вас на стадіоні в Рейк’явіку” (Льв. ТБ. – 2010. – 16 липня); Інколи ми звертаємося до них на їхній рідній мові (НТА. – 2010. – 31 серпня); На деяких мовах “Жигулі” перекладалися нецензурно (Л. – 2010. – 11 вересня); Більшість з них [книг] – на англійській мові (НТА. – 2010. – 3 грудня); Як добре звучить шансон на нашій мові! (НТА. – 2010. – 4 грудня); 3 різдвяними привітаннями Бенедикт XVI звернувся на шістдесяті п’яти мовах (24. – 2010. – 25 грудня); На їхній мові це називається “піти у відпустку” (1+1. – 2011. – 4 березня); Звучить це слово найперше на різних мовах (ICTV. – 2011. – 8 травня); На рідній або інтернаціональній англійській не буде кому задати питання (2+2. – 2011. – 21 серпня); А на якій ви мові спілкуєтесь? (ЗІК. – 2011. – 6 вересня); Нині її [пошити] працівники спілкуються на семи тисячах мов з клієнтами (УВР. – 2011. – 8 жовтня); На різних мовах світу говорять прямо в серці нашої країни (УТ-1. – 2011. – 2 грудня); Конституційний Суд дозволив судам слухати справи на мові національних меншин (24. – 2011. – 17 грудня); Папа привітає вірян на п’ятдесяти мовах (УВР. – 2011. – 21 грудня).

З інших випадків найпоширеніше вживання “на” замість:

– в (у): Надійшло багато звернень щодо порушення правил рибальства та браконьєрства на водоймах області (НТА. – 2010. – 1 лютого); Вона народилася на Уралі, він – на Сибірі (Л. – 2010. – 13 лютого); Покататись на історичному вагоні прийшов і мер Черновецький (Н. – 2010. – 25 березня); На автосервісі кажуть: зараз гаряча пора (Л. – 2010. – 21 липня); Обижуки не лише на фірмі (1+1. – 2010. – 11 вересня); Наталя, як і інші виселенці, колись працювали на Азовському морському пароплаванні (5-й. – 2010. – 8 жовтня); Виявили на одному з видавництв у Харкові сімсот двадцять тисяч “лівих” бюлетенів (24. – 2010. – 25 жовтня); На експозиції показують частини дипломних (Л. – 2010. – 11 листопада); Таких пам’яток на експозиції близько двох десятків (НТА. – 2010. – 9 грудня); Вона викладала сценічну мову на студіях театру [імені М. Заньковецької] (24. – 2011. – 13 січня); Горять свічки на пам’ять тих, хто загинув (1+1. – 2011. – 25 січня); На “Львівській ізоляторній компанії”, яка постала на руїнах колись Львівського ізоляторного заводу, вже будують нову піч (Л. – 2011. – 31 січня); Передбачено створити більше ста робочих місць на “Львівській ізоляторній компанії” (НТА. – 2011. – 31 січня); Українці змушені будуть поїхати на кримські санаторії (1+1. – 2011. – 6 лютого); Пропоную послухати, що говорив на своїй інавгураційній промові Олег Блохін (2+2. – 2011. – 23 квітня); Відкриття туристичного маршруту на ставку Гітлера планують приурочити до 22 червня – початку Другої світової війни (НТА. – 2011. – 18 травня); На фірмі почали перевірки усі контролюючі органи (НТА. – 2011. – 23 травня); На кар’єрі загинуло троє людей (ЛТБ. – 2011. – 9 червня); Птахи, які гніздяться на Стрийському парку, не постраждали (ЛТБ. – 2011. – 13 вересня); На фермерських господарствах зібрали більше двохсот тисяч тонн (ТВі. – 2011. – 29 жовтня); На Львівському аеропорту Прем’єр-міністра уже чекала його свита (ЗІК. – 2011. – 2 грудня); Споруду віддали на користування місцевому клубу “Карпати” (НТА. – 2011. – 30 грудня);

– до: Воно має привернути увагу на проблеми довкілля (5-й. – 2010. – 24

квітня); Якщо хтось залишає проект, як ти на це ставишся? (1+1. – 2010. – 12 травня); Хотіли привернути увагу молоді на екологічні проблеми (5-й. – 2010. – 29 травня); Ця страва має бути подібною на суп (Л. – 2011. – 12 липня);

– з: Він отримав мексиканське громадянство, перед тим одружившись на мексиканці (ICTV. – 2010. – 22 червня);

– за: Організатори форуму ставили собі на меті обговорити, а також частково вирішити проблеми (ЛТБ. – 2010. – 11 жовтня);

– безприйменникової конструкції (а також конструкції з відокремленими другорядними членами речення чи з підрядним реченням): Ті здійснювали рейди на порушників (Л. – 2010. – 17 березня); Зробимо перевірку на цю подію (ЛТБ. – 2010. – 23 травня); Він на це все спостерігає (Ф. – 2011. – 5 січня); Дитина потребує на допомогу (ЗІК. – 2011. – 13 травня); Адвокат Дмитра Онуфрак сказав, що оскаржуватиме на цей вирок (НТА. – 2011. – 5 вересня); Не обійшлося і без політиків, у яких своє бачення і на Європу, і на бика (24. – 2011. – 18 грудня);

– прийменника “на” з іншою відмінковою формою: Саме на це наголошував на передматчевій прес-конференції наставник мерсесайдців (УТ-1. – 2010. – 22 квітня); Це може позначитися на малюнок гри і гру команд (Ф. – 2010. – 16 травня); Катсунідіс готується вийти на футбольному полі (УТ-1. – 2010. – 22 червня); Учні на чолі вчителя та координатора досліджують життя відомих людей (УТР. – 2011. – 19 травня); На підвищення ввізних мит наполягали виробники (НТА. – 2011. – 1 жовтня); Режисерів прошу більше акцентувати на те, що відбувається за нашими спинами (Ф. – 2011. – 6 листопада); Вони спокійні й зосереджені на цій матч (Л. – 2011. – 15 листопада); За добу зафіксували шістдесят випадків ураження на кір (НТА. – 2011. – 28 грудня).

Часто конструкції з **в (у)** вживають у прямому ефірі замість конструкцій з прийменниками:

– за, на: Утримання одного нелегала – це тисяча гривень у місяць (1+1. – 2010. – 1 січня); Дістатися до нього можна лише раз в тиждень (1+1. – 2010. – 22 лютого); Може оформити квиток на сорок поїздок у місяць (ЛТБ. – 2010. – 8 липня); Заробляють менше півтори тисячі у місяць (НТА. – 2010. – 4 вересня); Влада лише раз в рік говорить про це вголос (ЛТБ. – 2010. – 4 грудня); Середня зарплата миротворця – тисяча доларів в місяць (ЛТБ. – 2010. – 16 грудня); Свинокомплекс потужністю сто тисяч голів в рік (ЛТБ. – 2011. – 26 січня); З підпільної друкарні в місяць виходило кілька тонн літератури (НТА. – 2011. – 14 березня); Платитимуть більше всі, незважаючи на те, споживаєш ти більше чи менше ста п'ятдесяти кіловатів у годину (24. – 2011. – 1 квітня); Доведеться переплачувати вісімсот гривень у рік (НТА. – 2011. – 3 квітня); Цього парфуму продають на сто мільйонів доларів в рік (1+1. – 2011. – 5 травня); Квартира коштує п'ятсот євро в місяць (1+1. – 2011. – 16 жовтня);

– на: Підписалися під заявами в підтримку кандидата в президенти Юлії Тимошенко (НТА. – 2010. – 3 лютого); Собі в допомогу Мирон Маркевич взяв Юрія Калитвинцева (НТА. – 2010. – 5 лютого); Депутати мають сформувати нову коаліцію або піти у дочасні вибори (5-й. – 2010. – 19 лютого); Виступатимуть в підтримку створення центру (Л. – 2010. – 10 березня); Розпочинає тур в підтримку альбому гурту “Дольче віта” (Л. – 2010. – 25 травня); В самому початку матчу (УТ-1. – 2010. – 28 червня); У

підтвердження цього наводить [аргумент] (СТБ. – 2010. – 2 липня); Роздяглися у знак протесту проти кориди (ТВі. – 2010. – 5 липня); Хто може вийти в допомогу Татанашвілі? (УТ-1. – 2010. – 29 серпня); У допомогу українському дайвингу – німецькі алкотести (1+1. – 2010. – 7 вересня); Діти сідають у зручне крісло або бавляться у спеціальному майданчику (ЗІК. – 2010. – 24 вересня); В допомогу поштарям прийшли двоколісні (ЛТБ. – 2010. – 9 жовтня); Подали в допоміжну біржу праці (НТА. – 2010. – 26 жовтня); Зараз виходить він в допомогу Андреа Пірло (УТ-1. – 2010. – 14 листопада); Прийшов в цей раз одразу з манекеном (УТ-1. – 2010. – 28 листопада); Можна відправити СМС в підтримку цієї артистки (УТ-1. – 2011. – 26 лютого); Вони виходили зробити швидкий штурм в перших хвилинах (2+2. – 2011. – 23 квітня); Це для них у користь (НТА. – 2011. – 18 травня); Львівські водолази ризикують щодня, а отримують за це тисячу двісті гривень у місяць (Л. – 2011. – 28 травня); В знак протесту третій день голодує (НТА. – 2011. – 28 травня); Акції в підтримку экс-прем'єра Юлії Тимошенко (НТА. – 2011. – 22 серпня); Коноплянка обіграє Олійника. Той відправляє його у фланг (Ф. – 2011. – 11 вересня); У знак протесту проти дій міліції студенти сідають на асфальт (ТВі. – 2011. – 23 вересня); Грахам іде в допомогу Браяну (2+2. – 2011. – 29 вересня); Це відчули працівники заводу. Людмила Залітач працює у ньому сорок років (НТА. – 2011. – 1 жовтня); Вони перехувались у закинутій фермі (Л. – 2011. – 3 жовтня); Обговорив порушення прав дитини в окремих прикладах (ЛТБ. – 2011. – 5 жовтня); Ви могли відправляти СМС у підтримку будь-якого фабриканта (Н. – 2011. – 6 листопада); До цього закликав Прем'єр-міністр Азаров у черговому засіданні уряду (ЛТБ. – 2011. – 9 листопада); У другому етапі – нові вікна та дах (Л. – 2011. – 12 листопада); У гірському курорті Буковель відкрили сезон (НТА. – 2011. – 28 листопада); Такі кімнати у туристичних базах утричі дешевші (ЗІК. – 2011. – 27 грудня);

–біля: Воно розташоване у підніжжя Апеннінських гір (НТА. – 2010. – 21 березня); Для нього відвідання Москви розпочалося у Кремлівської стіни (1+1. – 2010. – 8 травня); М'яч залишається у дальньої кромки (ICTV. – 2010. – 19 червня); Це ділянка у підніжжя Печерських пагорбів (5-й. – 2010. – 24 жовтня); Розпалена порода повільно розпливається у підніжжя гори (ТВі. – 2011. – 7 березня); Річниця у кабмінівського керма. Микола Азаров звітує (ТВі. – 2011. – 11 березня); Вирішувалося, чи стояти Сталіну у керма держави (СТБ. – 2011. – 3 серпня); Опозиція ще не готова стати у керма (ТВі. – 2011. – 14 жовтня); У керма творчої інтелігенції стане їх кандидат (ТВі. – 2011. – 17 жовтня); Два моменти. Спочатку небезпечний у воріт “Барси” (Ф. – 2011. – 3 грудня); Створюється і у воріт Іраїдіса, і у воріт Тоньйо (Ф. – 2011. – 11 грудня);

–прийменника “в (у)” з іншою відмінковою формою: Тут можна не сумніватися в те, що така хитрість, як затримка часу, буде використовуватись (ЛТБ. – 2010. – 19 травня); Це вселяє впевненість в те, що в нас буде гра (Л. – 2011. – 5 липня).

Як уже було згадано, несподівано багато в українському прямому телеєфірі конструкцій з **про**, що помилково вживають замість:

–безприйменникових конструкцій: На Софійському майдані у Києві було проголошено про єднання (НТА. – 2010. – 22 січня); Офсайд у Луїса Гарсія. Він і сам прекрасно про це розуміє (Ф. – 2010. – 20 лютого); Ви побачите

стільки, про що ви навіть не гадали і не уявляли собі (St. TV. – 2010. – 2 березня); Ірина Фаріон пояснювала про культуру української мови (НТА. – 2010. – 19 березня); Про це стверджують “таємні клієнти” (Л. – 2010. – 3 червня); Про це стверджує керівництво підприємства (Л. – 2010. – 19 червня); Ми про це торкалися у попередньому репортажі з Києва (Кіно. – 2010. – 18 липня); Митрополит Шептицький опікувався про лікування (Л. – 2010. – 16 серпня); Про це він проголошував з трибуни сесії Львівської обласної ради (ЛТБ. – 2010. – 25 серпня); Про те, що парк не облагороджувався кількадесят років, відчули вже підрядники (НТА. – 2010. – 1 жовтня); Вже місяць у Львові діє заборона про нічний продаж алкоголю (НТА. – 2010. – 20 жовтня); Андрій про бонуси такої служби ще не цікавився (Н. – 2010. – 26 жовтня); Саме про це вони завжди декларують (ЗІК. – 2010. – 24 листопада); Про безпеку водіїв переймаються й даїшники (ЛТБ. – 2010. – 4 грудня); Про нелегі студентські роки пригадують випускники (Л. – 2011. – 22 січня); Найближчим часом буде обговорення між головою облдержадміністрації і директором музею про краще зберігання пам’яток (ЛТБ. – 2011. – 23 лютого); Щасливі батьки не усвідомлюють про ризик пологів на дому (ЛТБ. – 2011. – 19 березня); Міські обранці вже констатують про хороші показники виконання бюджету розвитку (НТА. – 2011. – 28 березня); Він надто серйозно переймається про те, як грати далі (Л. – 2011. – 29 березня); Соціологія фіксує про те, що вісімдесят відсотків вважає: не туди йдемо (5-й. – 2011. – 20 квітня); Ми вже бачили про те, що в першому таймі моментів у “Таврії” було більше (Ф. – 2011. – 21 серпня); “Арсенал” показав сьогодні про те, що їх єврокубковий досвід набагато більше, ніж в “Удінезе” (2+2. – 2011. – 24 серпня); Відвідувачі мають своє бачення про кожну із світлин (ЛТБ. – 2011. – 26 серпня); Мішель Платіні задоволений про те, як будують стадіон (ЛТБ. – 2011. – 26 вересня); Вона стверджувала про чисельну кількість порушень (УВР. – 2011. – 29 вересня); Про те, як вранці водії виїжджають на маршрут, перевірили наші колеги з програми “Правокація” (ЗІК. – 2011. – 4 жовтня); Цікавилися про їхні проблеми та дозвілля (Л. – 2011. – 6 жовтня); Обговорити про розвиток гуртових ринків зібралися фахівці (НТА. – 2011. – 6 жовтня); Пояснюють про правила безпеки (ЛТБ. – 2011. – 18 жовтня); Про те, як живе вулиця Вірменська, спробували відтворити львівські фотографи (Л. – 2011. – 24 жовтня);

–у: Про це запевнив глава держави (ЛТБ. – 2010. – 30 травня); Про це запевнила керівник з контактів компанії Вікторія Гриценко (НТА. – 2011. – 6 квітня); Про це ми переконались на власному досвіді (НТА. – 2011. – 1 травня); Сенік каже, що не вірить про причетність до провокації самого Цимбалюка (НТА. – 2011. – 12 травня); Про це переконують медичні працівники (ЛТБ. – 2011. – 8 вересня); Про те, що інвестори прийдуть підтримати проекти у Трускавці, мер не сумнівається (НТА. – 2011. – 17 жовтня);

–на: Про це ще раз наголосили представники служби зайнятості (НТА. – 2010. – 15 листопада); Фахівці наголошують про небезпеку під час святкувань (НТА. – 2011. – 8 травня); Про нову дорогу нема навіть і натяку (Л. – 2011. – 2 листопада); Про це під час виступу з трибуни наголосив представник президента (Е. – 2011. – 9 листопада); Про це наголошував, звісно ж, і Мірча Луческу (УТ-1. – 2011. – 27 листопада);

–з: Про те, що держбюджет непростий, погоджується й глава

облдержадміністрації Михайло Цимбалюк (НТА. – 2011. – 20 січня);

– щодо: Про темпи та якість роботи можна не хвилюватися (Л. – 2011. – 19 травня); Побоювання про те, що події підуть за сценарієм 9 травня, не підтвердилися (НТА. – 2011. – 22 червня); Новий експеримент про безпеку в місті від “Об’єкта 2012” (ЗІК. – 2011. – 28 червня); Про завищені ціни на газ до міжнародного суду зверталася вже не одна країна світу (ТВі. – 2011. – 5 вересня); Про офсайд апелювали до Копилова (2+2. – 2011. – 23 листопада);

– різних форм керування при дієсловах-синонімах: Присягаюся любити і дбати про тебе до віку (ТВі. – 2011. – 25 квітня); Сьогодні буде про що поговорити, про що подивитися (ЗІК. – 2011. – 6 липня);

– по: Громада села звернулася до владоможців про допомогу (НТА. – 2011. – 24 жовтня).

Щодо помилок у використанні конструкцій із прийменником *згідно з*, то всі вони пов’язані з копіюванням варіанта форми керування, властивої російській мові, а то й самого російськомовного прийменника “согласно”: *Згідно різдвяної традиції підем від хати до хати (ІСТV. – 2010. – 24 січня); Майно громади продавалося згідно документів за копійки (ЛТБ. – 2010. – 27 квітня); Положення, згідно протесту прокурора, порушують закони (НТА. – 2010. – 3 червня); Автобуси завжди їдуть згідно розкладу (1+1. – 2010. – 17 червня); Згідно соціологічних опитувань, більшість людей кажуть, що це [корупція] найголовніша проблема (ЗІК. – 2010. – 1 вересня); Згідно закону має завершитися їх реєстрація (НТА. – 2010. – 3 жовтня); Згідно угоди про розвиток та самоуправління (ЗІК. – 2010. – 6 жовтня); Він показує документи, згідно яких будівля належить місту Львову (ЗІК. – 2010. – 9 грудня); Згідно пенсійної реформи всі пенсіонери будуть рівні у правах (ЛТБ. – 2011. – 14 січня); Згідно даних Держкомстату, показник промислового виробництва зріс (НТА. – 2011. – 16 лютого); Роботи виконуються згідно графіку (ЛТБ. – 2011. – 16 березня); Загалом вони мають виготовити згідно угоди вісімдесят чотири автобуси (НТА. – 2011. – 22 березня); Будівництво євроарени ведеться згідно графіку (ЛТБ. – 2011. – 11 квітня); Він працюватиме згідно пенсійній реформі (Е. – 2011. – 19 квітня); Працівники станції чинили згідно правил у надзвичайних ситуаціях (ТВі. – 2011. – 25 квітня); Вони діють згідно резолюції ООН (ТВі. – 2011. – 26 квітня); Виконуємо роботи згідно проекту (НТА. – 2011. – 11 травня); Згідно неї [програми] лівова частка коштів піде на облаштування (ЛТБ. – 2011. – 24 травня); Закінчити всі роботи обіцяють згідно затверджених в УЕФА графіків (ЗІК. – 2011. – 13 червня); Згідно документа, на волю вийдуть найбільш соціально незахищені засуджені (ЛТБ. – 2011. – 18 червня); Згідно вимог УЕФА одне місце призначено для людей з обмеженими фізичними можливостями (НТА. – 2011. – 30 червня); Згідно президентського указу, День флоту України відзначають і військові, і цивільні (1+1. – 2011. – 3 липня); Згідно інформації з ратуші, у червні було проведено тридцять дев’ять рейдів (НТА. – 2011. – 12 липня); Згідно неї, з 1 жовтня будуть ліквідовані районні відділи освіти (НТА. – 2011. – 12 серпня); Згідно закону, місто не може обмежити продаж алкоголю (ЗІК. – 2011. – 16 серпня); Роботи тут проходять згідно з попередніх графіків (ЛТБ. – 2011. – 7 жовтня); Продукцію сертифікують згідно вимог ЄС (УВР. – 2011. – 12 жовтня); Згідно проекту, на Зеленій заплановано укладання трьох шарів асфальтного покриття (НТА. – 2011. – 19 жовтня); Відпуск ялинок буде проводитись згідно*

товарно-транспортних накладних (ЛТБ. – 2011. – 9 грудня).

Нерідко вживають конструкцій із **за** замість:

– на: *Зараз подивимося за штрафним у виконанні “Лаціо”* (Ф. – 2010. – 20 січня); *У воротах Шовковський, який спеціалізується за такими ударами* (Ф. – 2010. – 5 травня); *За його думкою, він все-таки звалив Александра Коларова* (ICTV. – 2010. – 13 червня); *Давайте подивимося ще раз за цим пенальті* (ICTV. – 2010. – 13 червня); *Василь Кук знаний серед побратимів за прізвиськами Коваль <...>* (НТА. – 2010. – 14 вересня); *Самі ж ремонтники дають гарантію за свою роботу* (ЛТБ. – 2011. – 16 серпня); *Я дивився за його грою* (Ф. – 2011. – 28 серпня); *Ви маєте обрати достойну людину. За вашою думкою* (Н. – 2011. – 6 листопада);

– про: *“Фіорентина” часто билася за результат і забувала за зміст самої гри* (Н. – 2010. – 7 березня); *За чистоту у під’їзді мусять дбати самі* (Л. – 2010. – 3 грудня); *Довгобуд простояв багато років. За нього згадали три роки тому* (ЛТБ. – 2011. – 1 червня); *Заходячи в водоїму, люди часто не думають за безпеку ні свою, ні дітей* (НТА. – 2011. – 12 липня); *Ми з вами поговоримо за ваші роботи* (ЛТБ. – 2011. – 12 серпня); *Сумлінний водій і без техогляду обатиме за станом свого авто* (24. – 2011. – 20 серпня);

– прийменника “за” з іншою відмінковою формою: *Вже не так наполегливо “Атлетик” йде в атаку, як за рахунком 2:0* (Ф. – 2010. – 3 квітня); *Робилося це, за словами спецслужби, за сприянням Павла Лазаренка* (УВР. – 2011. – 13 жовтня);

– різних форм керування при дієсловах-синонімах: *Сотні львів’ян вболівають і слідкують за долею Павла Корчинського* (Л. – 2010. – 4 грудня);

– по: *Мало не забули, за чим прийшли [в крамницю]* (НТА. – 2010. – 12 червня);

– безприйменникової конструкції: *Найбільше за 9 травня переймається мирне населення* (ЛТБ. – 2011. – 7 травня); *Захисники “Чорноморця” не вгледіли в своєму штрафному за Янузі* (Ф. – 2011. – 10 вересня);

– щодо (а також “для”, “в”) *Зміни проводяться тільки за цими випадками?* (УТ-1. – 2011. – 29 червня).

Є й окремі особливості у вживанні конструкцій з прийменником **до** замість:

– на: *Ці малюки [рибки] за вдачею дуже схожі до собак* (1+1. – 2010. – 10 березня); *Виникла проблема, схожа до тієї, яка є у англійської команди* (ICTV. – 2010. – 27 червня); *Тепер вона змінить погляд до минулого* (ТВі. – 2011. – 16 листопада);

– біля: *Частіше в нас до лівої бровки розташовується вісімнадцятий номер* (ICTV. – 2010. – 22 червня);

– безприйменникової конструкції: *Свій автопробіг “Запорожці” присвятають до Дня міста* (Л. – 2010. – 30 квітня); *Цю подію присвятили до Дня шахтаря* (СТБ. – 2010. – 10 серпня); *Її присвятили до Євро-2012* (5-й. – 2010. – 19 вересня); *Особливу увагу приділяють до сполуки алюмінію у воді* (1+1. – 2010. – 10 жовтня); *Робив так, аби зацікавити до цієї справи інших* (НТА. – 2011. – 27 квітня); *Це сприяло до утворення затору* (ЛТБ. – 2011. – 30 травня); *Сталося все до навпаки* (Л. – 2011. – 8 вересня).

Трапляються нечасті випадки вживання замість синоніма (“приспосуватися”) конструкції, в якій дієслово не керує відмінковою формою з

прийменником “до”: *Варто просто освоїтися до поля, до гри футболістам “Металіста” (2+2. – 2011. – 20 жовтня)*. Тут дієслово керує прийменниково-відмінковою формою з прийменником “з”.

Зарактерним є вживання конструкцій з **від** замість:

– з-поміж, з-посеред, серед: *“Карпати” вирізняються від команд прем’єр-ліги (ІСТУ. – 2010. – 30 вересня)*; *Ця збірна вирізняється від попередньої (І. – 2010. – 11 жовтня)*;

– після: *Через тиждень від початку війни німці розстріляли тридцять дев’ять професорів (Л. – 2011. – 9 червня)*;

– безприйменникової конструкції: *Прямуємо на підприємство. А тут від колекторів не цураються (ЗІК. – 2011. – 14 листопада)*;

– конструкції зі сполучником і (й, та): *Як розрізнати справжні гроші від липових? (1+1. – 2010. – 2 вересня)*; *Розірвати тілесне від духовного неможливо (Л. – 2011. – 18 травня)*.

Помилково використовують у прямому телебаченні конструкції з **для** замість:

– на: *Ці моделі “Метіві” розраховані для жінок активних (ЗІК. – 2010. – 5 листопада)*; *Басейн розрахований тільки для учнів початкових класів (ЛТБ. – 2011. – 30 березня)*;

– безприйменникової конструкції: *Концерт присвячений для найдорожчої неньки-матусі (ЛТБ. – 2010. – 4 грудня)*; *Вони присвячують свій вільний час для того, аби допомогти [людям] (ЛТБ. – 2011. – 14 грудня)*;

Також уживають замість синонімічної конструкцію, в якій дієслово не керує відмінковою формою з прийменником “для” (на кшталт англійської “for you”): *Сьогодні з Києва для вас коментуватимуть експерт каналу “Футбол” Вадим Євтушенко та коментатор Сергій Панасюк (Ф. – 2011. – 11 вересня)*.

Значно менш поширеними є такі помилки в обранні варіантів прийменниково-відмінкових форм керування:

– уживання замість правильного **відповідно до** інших варіантів форм керування, наближених до тих, які є характерними для російської мови: *Кабмін зробить все, щоб голосування відбулося відповідно з нормами (24. – 2010. – 7 січня)*; *Плюється відповідно масштабів лиха (ТВі. – 2010. – 28 червня)*;

– уживання конструкцій з **при**, характерних для російської мови, замість правильних із “за”: *Він [С. Бандера] ще при житті став прапором національно-визвольних змагань (ЛТБ. – 2010. – 4 січня)*; *Навіть при таких умовах ми входимо у трійку лідерів (НТА. – 2010. – 10 грудня)*;

– уживання конструкцій з **із-за**, характерних для російської мови, замість правильних із “через”: *Із-за витоку газу з магістрального газопроводу стався вибух газової хмари (НТА. – 2010. – 3 червня)*; *Із-за травми пропустив одну [так у тексті. – А. К.] із останніх тренувань (Ф. – 2011. – 19 листопада)*;

– уживання в конструкціях з **повз** характерного для російського прийменника “мимо” родового відмінка, замість правильної української конструкції зі знахідним: *Захисник “Партизана” просто махнув ногою повз м’яча (У. – 2010. – 23 листопада)*; *Не пройшли повз громадської вбиральні (1+1. – 2011. – 14 жовтня)*;

– уживання конструкцій з **під** замість правильних із “до”: *А ще максимально адаптувати його [кіносценарій] під потреби сцени (НТА. – 2010. – 22 жовтня)*;

– уживання конструкцій з **перед** замість правильних безприйменникових конструкцій: *Чорнобильці вже тиждень пікетують перед обласною держадміністрацією (НТА. – 2011. – 12 грудня);*

– уживання в конструкціях з **попри** родового відмінка, замість знахідного: *Попри міністерської заборони на використання переобладнаних маршруток, вони й досі працюють (УВР. – 2011. – 5 жовтня);*

– уживання помилкових конструкцій з **над** замість правильних із “з”: *Чи привітають його партнери по команді перемогою або принаймні нічиєю над “Шахтарем”? (Ф. – 2010. – 3 квітня);*

– уживання помилкових конструкцій із з замість правильних із “у, щодо”: *Після стометрівки почали сумніватись зі своїм спортивним майбутнім (Л. – 2011. – 6 жовтня);*

– уживання замість правильних конструкцій з **об** помилкових з російським прийменником “о”: *Той розбив обличчя о кермо “Кадиллака” (СТБ. – 2010. – 3 березня).*

Отже, доходимо висновку, що неправильне обрання варіантів прийменниково-відмінкових форм керування під час мовлення телевізійних журналістів у прямому ефірі, часто зумовлене впливом іншої мови (російської, англійської) чи діалекту української мови та цей фактор, здебільшого призводить до помилок у використанні конструкцій з прийменниками “по”, “на”, “в (у)”, “про”, “згідно з”, “за”. Для уникнення цих помилок надалі дослідникам мови засобів масової інформації варто зосередитися не на з’ясуванні теоретичних проблем керування, функціонування прийменників та прийменникових конструкцій, а на їх комунікативних властивостях, на вивченні практики ефірного телевізійного мовлення та на виробленні відповідних рекомендацій тележурналістам.

Список використаної літератури

1. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови / Вихованець І. Р. – К.: Наук. думка, 1980. – 288 с.
2. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика української мови: Навч. посіб. / Г. Волкотруб – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 256 с.
3. Городенська К. Г. Семантичні типи прийменників. Власне та невластиво-прийменникові семантико-синтаксичні функції / Катерина Городенська // Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська. – К.: Пульсари, 2004. – С. 333 – 346.
4. Дудик П. С. Стилістика української мови: Навч. посіб. / П. С. Дудик. – К.: Академія, 2005. – 368 с.
5. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, переробл. / А. О.Капелюшний. – Львів: ПАІС, 2007. – 400 с.
6. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.
7. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Майстер-клас, 2011. – 400 с.
8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник / К. Ф. Шульжук. – К.: Академія, 2004. – 408 с.

USING OF DIFFERENT VARIANTS OF PREPOSITIONAL AND CASE FORMS OF GOVERNMENT IN LIVE SPEECH BY TV JOURNALISTS

Anatoliy Kapelyushnyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine.
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Covers most tendencies in using of different variants of prepositional and case forms of government in live speech by Ukrainian TV journalists. Special attention is paid to mistakes in using of prepositions “по”, “на”, “в (у)”, “про”, “згідно з”, “за”.

Key words: TV journalists, live speech, government, variants of prepositional and case forms of government, mistakes.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В ТЕЛЕВИЗИОННОЙ РЕЧИ В ПРЯМОМ ЭФИРЕ РАЗЛИЧНЫХ ВАРИАНТОВ ПРЕДЛОЖНО-ПАДЕЖНЫХ ФОРМ, СВЯЗАННЫХ С УПРАВЛЕНИЕМ

Анатолий Капелюшний

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львов, Украина
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

В статье проанализированы особенности выбора вариантов предложно-падежных форм управления при выступлениях украинских телевизионных журналистов в прямом эфире, ошибки в использовании конструкций с предлогами “по”, “на”, “в (у)”, “про”, “згідно з”, “за”, путем избегания этих ошибок, формулирования соответствующих рекомендаций тележурналистам.

Ключевые слова: телевидение, прямой эфир, тележурналист, речь телевизионных журналистов, управление, предложно-падежные формы управления, предлоги, выбор вариантов предложно-падежных форм управления, ошибки.

Стаття надіслана до редколегії 23.12.11

Прийнята до друку 10.01.12